

การจัดประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 4  
The 4<sup>th</sup> STOU Graduate Research Conference

การผลิตและการตลาดอ้อยโรงงานแปลงเล็กในพื้นที่ที่ไม่เหมาะสมของเกษตรกร  
ในพื้นที่อำเภอคูเมือง จังหวัดบุรีรัมย์

Industrial Sugarcane Production and Marketing in the small Scale of Inappropriate  
Paddy Rice Area by Farmers in Khumang District  
Buri Ram Province

วิทมล แก้วกล้า (Wittamon Keawkla)\* เบนจมาศ อยู่ประเสริฐ (Benchamas Yooprasert)\*\*

สินีนุช คุรุทเมือง แสนเสริม (Sineenuch Khрутmuang Sanserm)\*\*\*

บทคัดย่อ

วัตถุประสงค์การวิจัยเพื่อศึกษา (1) สภาพพื้นฐานทางเศรษฐกิจและสังคมของเกษตรกร (2) สภาพการผลิตและการตลาดอ้อยของเกษตรกร (3) ความต้องการสนับสนุนด้านการผลิตและการตลาดอ้อยของเกษตรกร (4) ปัญหาและข้อเสนอแนะของเกษตรกร

วิธีการวิจัย ประชากรในการวิจัย คือ เกษตรกรผู้ปลูกอ้อยโรงงานแปลงเล็กในพื้นที่ที่ไม่เหมาะสม ในพื้นที่อำเภอคูเมือง จังหวัดบุรีรัมย์ ปีการผลิต 2555/2556 จำนวน 1,354 ราย ใช้วิธีสุ่มตัวอย่างแบบง่ายได้กลุ่มตัวอย่าง 140 คน เก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์ และวิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่าเฉลี่ย ค่าร้อยละ ค่าสูงสุด ค่าต่ำสุด ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัย พบว่า (1) เกษตรกรที่ศึกษา ส่วนใหญ่เป็นเพศชาย มีอายุเฉลี่ย 46.94 ปี ส่วนมากจบการศึกษาระดับประถมศึกษา มีประสบการณ์ในการปลูกอ้อยเฉลี่ย 7.28 ปี ส่วนใหญ่เป็นสมาชิกลูกค้า ธกส. และได้รับการฝึกอบรมการปลูกอ้อยจากโรงงานน้ำตาลบุรีรัมย์ เป็นสมาชิกชาวไร่อ้อยเฉลี่ย 6.85 ปี มีพื้นที่ทำการเกษตรเฉลี่ย 20.71 ไร่ มีพื้นที่ปลูกอ้อยเฉลี่ย 11.62 ไร่ มีแรงงานในครัวเรือนที่ทำไร่อ้อยเฉลี่ย 2.23 คน ส่วนใหญ่มีอุปกรณ์ เครื่องมือ เครื่องจักรกลการเกษตรในการทำไร่อ้อย อาศัยน้ำฝนเป็นหลัก มีรายได้จากการเกษตรเฉลี่ย 199,945.29 บาท/ปี มีรายได้จากการปลูกอ้อยเฉลี่ย 166,996.43 บาท/ปี มีรายได้นอกภาคการเกษตรเฉลี่ย 40,109.29 บาท/ปี ส่วนใหญ่กู้เงินปลูกอ้อยจากโรงงานน้ำตาลบุรีรัมย์ เฉลี่ย 49,042.06 บาท มีต้นทุนการผลิตเฉลี่ย 8385.50 บาท/ไร่ มีผลผลิตเฉลี่ย 13.00 ตัน/ไร่ มีค่าความหวาน(C.C.S.)เฉลี่ย 12.82 ราคาผลผลิตเฉลี่ย 1141.43 บาท/ตัน มีรายได้สุทธิ(กำไร)เฉลี่ย 6,448.49 บาท/ไร่ (2) เกษตรกรเกือบทั้งหมดปลูกอ้อยพันธุ์ขอนแก่น 3 ปลูกอ้อยในช่วงเดือนพฤศจิกายน-กุมภาพันธ์โดยใช้เครื่องปลูก ใช้สารเคมีกำจัดวัชพืชเฉลี่ย 2.24 ครั้ง/ปี ตรวจแปลงอ้อยเฉลี่ย 9.41 ครั้ง/เดือน ไร่ได้อ้อย 3 ตัน ส่วนใหญ่เก็บเกี่ยวโดยจ้างแรงงานตัดแล้วใช้รถบรรทุกขนและตัดอ้อยใหม่ไฟส่งโรงงานน้ำตาลระยะทางจากแปลงอ้อยถึงจุดรับซื้อเฉลี่ย 13.27 กิโลเมตร (3) ความต้องการสนับสนุนของเกษตรกรในระดับมาก คือ การผลิตและใช้ปุ๋ยอินทรีย์ การปลูก การขายและการรับซื้ออ้อย การรวมกลุ่มเพื่อสร้างอำนาจต่อรอง การจัดหาที่ดินที่มีคุณภาพและราคาถูก (4) ปัญหาของเกษตรกรในระดับมาก คือ อุปกรณ์ ปุ๋ยเคมี สารเคมีและค่าจ้างแรงงานมีราคาแพง ต้นทุนการผลิต/ไร่สูง เกษตรกรมีข้อเสนอแนะให้มีการรวมกลุ่มผู้ปลูกอ้อยในชุมชน สนใจใฝ่หาความรู้เทคโนโลยีการผลิตอ้อย ลดการใช้ปุ๋ยเคมี สารเคมี และข้อเสนอแนะจากการวิจัย คือ อบรมให้ความรู้ในด้านการผลิตและการตลาดแก่เกษตรกรเพื่อลดต้นทุนการผลิต เช่น การปลูกอ้อยข้ามแล้ง การใส่ปุ๋ยตามค่าวิเคราะห์ดินเป็นต้น รมรณรงค์ส่งเสริมและตั้งมาตรการในการตัดอ้อยสดและสะอาดส่งโรงงาน

**คำสำคัญ** การผลิตอ้อย การตลาดอ้อย พื้นที่ที่ไม่เหมาะสม จังหวัดบุรีรัมย์

\* นักศึกษาหลักสูตรปริญญาเกษตรศาสตรมหาบัณฑิต แขนงวิชาส่งเสริมการเกษตร สาขาวิชาเกษตรศาสตร์และสหกรณ์  
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช kaset\_wit@hotmail.com

\*\* รองศาสตราจารย์ภาควิชาส่งเสริมการเกษตร สาขาวิชาเกษตรศาสตร์และสหกรณ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช  
yoobench@hotmail.com

\*\*\* รองศาสตราจารย์ภาควิชาส่งเสริมการเกษตร สาขาวิชาเกษตรศาสตร์และสหกรณ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช  
tukstou@hotmail.com

การจัดประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 4  
The 4<sup>th</sup> STOU Graduate Research Conference

---

**Abstract**

The objectives of this research were to study (1) fundamental socio-economic condition of farmers (2) sugarcane production and marketing condition of farmers (3) extension needs in sugarcane production and marketing of farmers (4) problems and suggestions of farmers.

Research methodology: Population in this research was a number of 1,354 sugarcane farmers in small scale of inappropriate paddy rice area in Khumuang District, Buri Ram Province in production cycle 2012/2013. A number of 140 samples were selected by simple random sampling. Data was gathered by interview and analyzed by percentage, maximum value, minimum value, mean and standard deviation.

Findings from the study were as follows: (1) Most of the studied farmers were male with the average age at 46.94 years. Most of them completed lower primary school. Their average experience in sugarcane plantation was 7.28 years. Almost all of them were members of Sugarcane Farmers Association, Buri Ram Province. Most of them were customers of the Bank for Agriculture and Agricultural Cooperatives. They had been trained on sugarcane plantation by Buri Ram Sugar Factory. Their average membership duration in Sugarcane Farmers Association was 6.85 years. Their average agricultural area was 20.71 rai. Their average sugarcane planted area was 11.62 rai. Their average number of household labor for sugarcane plantation was 2.23 persons. The majority of them owned their agricultural machinery for sugarcane plantation. They mainly relied on seasonal rainfall. Their average income from agricultural sector was 199,945.29 baht/year. Their average income from sugarcane plantation was 166,996.43 baht/year. Their average income from non-agricultural sector was 40,109.29 baht/year. Most of them obtained the average loan, 49,042.06 baht from Buri Ram Sugar Factory. Their average production cost was 8,385.50 baht/rai, average yield 13.00 ton/rai with average C.C.S 12.82, average products price 1,141.43 baht/ton, and average net income (profit) 6,448.49 baht/rai. (2) Almost all of them planted Khon Kaen 3 variety between November – February using planter. Their average utilization of chemical substance to eradicate weeds flora was 2.24 times/year. Their average inspection of sugarcane plots was 9.41 times/month, keeping 3 sugarcane stumps and harvest by hired labor. After cutting, sugarcane would be taken to trucks; burnt sugarcane would be cut and transferred to sugar factory. The average distance from sugarcane plot to purchasing point was 13.27 km. However, price was checked prior to selling. (3) What they needed most at high level included production and organic fertilizer application, planting, selling and purchasing sugarcane, forming group for bargaining power, supplying high quality and low priced raw materials. (4) Their problems at high level were equipments, chemical fertilizer, chemical substance and high cost of labor and high production cost/rai. They proposed to form group of community sugarcane farmers, seek technology for sugarcane production, decrease chemical fertilizer and chemical substance. While suggestions from research were to decrease production cost, training be organized to transfer production and marketing knowledge to farmers i.e. planting sugarcane, fertilizer application according to soil analysis for instance. Promotion campaign be launched and measures be set when cutting fresh and clean sugarcane for factory.

**Keywords:** Sugarcane pproduction, Marketing, Inappropriate paddy rice area, Buri Ram Province

**การจัดประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 4**  
**The 4<sup>th</sup> STOU Graduate Research Conference**

---

**บทนำ**

ประเทศไทยเป็นประเทศผู้ปลูกอ้อยมากเป็นอันดับ 4 ของโลกและเป็นผู้ส่งออกน้ำตาลทรายเป็นอันดับ 2 ของโลกสามารถสร้างรายได้จากการจำหน่ายน้ำตาลทรายทั้งในประเทศและส่งออกได้ปีละกว่า 180,000 ล้านบาท สร้างรายได้แก่ชาวไร่อ้อยกว่า 200,000 ครัวเรือน คิดเป็นประชากรกว่า 1 ล้านคน และแรงงานอื่นอีกกว่า 1 ล้านคน ดังนั้นอ้อยซึ่งเป็นวัตถุดิบที่ใช้ในอุตสาหกรรมอ้อย น้ำตาลทราย และอุตสาหกรรมต่อเนื่อง จึงเป็นพืชที่มีความสำคัญอย่างมากต่อการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม (สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ (วช.) และหน่วยงานพันธมิตร 5 ต.(2556:1) )

จากผลการวิเคราะห์แผนที่ตามพื้นที่เพาะปลูกจริงในปี 2554 มีพืชเศรษฐกิจ 6 ชนิด คือ ปาล์มน้ำมัน อ้อย มันสำปะหลัง ข้าว ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ และยางพารา พบว่าพืชส่วนใหญ่ถูกปลูกในพื้นที่ที่ไม่เหมาะสมเป็นจำนวนมาก โดยเฉพาะข้าว ซึ่งปลูกในพื้นที่ที่ไม่เหมาะสมกว่าร้อยละ 36.31 ของพื้นที่เพาะปลูกทั้งหมด (สรุปผลการประชุมเชิงปฏิบัติการบูรณาการจัดทำโซนนิ่งภาคเกษตรและทิศทางการพัฒนาภาคและพัฒนากลุ่มจังหวัด สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ(สศช.) )

ในปี 2556 ประเทศไทยมีพื้นที่ที่ไม่เหมาะสมในการปลูกข้าวอยู่ประมาณ 27.4 ล้านไร่ เมื่อนำมาพิจารณาชนิดพืชที่มีความต้องการของตลาดแน่นอน โดยพืชชนิดแรกที่กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ พิจารณาแล้วเห็นว่ามีความเป็นไปได้และมีความต้องการของตลาดเป็นต้นน้ำ คือ อ้อย ที่มีข้อมูลว่าโรงงานน้ำตาลทั้งประเทศมีความต้องการถึง 200 ล้านตัน ขณะที่ผลผลิตป้อนเข้าสู่โรงงานเพียง 100 ล้านตัน จึงยังมีความต้องการพื้นที่ปลูกอ้อยถึง 10 ล้านไร่ ซึ่งเบื้องต้นจากการคัดแยกพื้นที่ที่ไม่เหมาะสมกับการปลูกข้าว และพิจารณาถึงพื้นที่โรงงานน้ำตาลที่อยู่ในรัศมีไม่เกิน 50 กิโลเมตร พบว่ามีพื้นที่ที่เหมาะสมกับการปลูกอ้อยประมาณ 4.1 ล้านไร่ (รายงานการประชุมการพบปะเสวนาการปรับเปลี่ยนพื้นที่ที่ไม่เหมาะสมเป็นการปลูกอ้อยโรงงาน(2556:2) )

ในพื้นที่จังหวัดบุรีรัมย์ที่มีการปลูกข้าวประมาณ 3 ล้านไร่ ได้เริ่มมีการปรับเปลี่ยนการปลูกพืชให้มีความเหมาะสมกับศักยภาพพื้นที่เพิ่มขึ้น ซึ่งจังหวัดบุรีรัมย์มีพื้นที่ที่เหมาะสมกับการปลูกอ้อยประมาณ 3 แสนไร่ โดยในปี 2556 จังหวัดบุรีรัมย์ได้สำรวจความต้องการของเกษตรกรที่จะปรับเปลี่ยนมาปลูกอ้อยประมาณ 6 หมื่นไร่ ประกอบกับโรงงานน้ำตาลบุรีรัมย์มีแผนขยายโรงงานน้ำตาลเพื่อรองรับเพิ่มมากขึ้น(ศูนย์ข่าวเพื่อชุมชน สำนักข่าวอิศรา หมวดหมู่เกษตร-นวัตกรรม)

สำนักงานเกษตรจังหวัดบุรีรัมย์(2556:5-7) รายงานว่า อำเภอคูเมืองเป็นอำเภอหนึ่งในจังหวัดบุรีรัมย์ อาชีพหลักสำคัญคือการประกอบอาชีพการเกษตร โดยเฉพาะการปลูกข้าวในปี มีเกษตรกรปลูกข้าวในปีทั้งหมด 7,582 ราย มีพื้นที่ปลูกข้าวในปีทั้งหมด 105,138 ไร่ ส่วนใหญ่การปลูกพืชของเกษตรกรเป็นการปลูกพืชเดี่ยวในเขตพื้นที่อ้อยน้ำฝน ซึ่งทำให้ประสบปัญหาเกี่ยวกับภัยธรรมชาติ โรค แมลง และศัตรูพืชต่างๆ ทำให้ต้นทุนการผลิตสูงขึ้นไม่สอดคล้องกับราคาผลผลิตที่ตกต่ำตลอดมา จังหวัดบุรีรัมย์จึงได้ส่งเสริมให้เกษตรกรทำเขตกรรมเกษตรโดยการปรับเปลี่ยนพื้นที่นาที่ไม่เหมาะสมเป็นการปลูกอ้อยโรงงานแปลงเล็กเพื่อแก้ไขปัญหาดังกล่าว ซึ่งในปัจจุบันการปลูกอ้อยโรงงานในพื้นที่อำเภอคูเมืองมีเกษตรกรปลูกอ้อยโรงงานทั้งหมด 1,886 ราย มีพื้นที่ปลูก

**การจัดประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 4**  
**The 4<sup>th</sup> STOU Graduate Research Conference**

---

อ้อยทั้งหมด 33,966 ไร่ โดยแยกเป็นปลูกในที่ดอนจำนวน 9,507 ไร่ จำนวนเกษตรกร 532 ราย และปลูกในที่นาจำนวน 24,459 ไร่ จำนวนเกษตรกร 1,354 ราย และสถานีพัฒนาที่ดินจังหวัดบุรีรัมย์ (2556:3) รายงานว่าอำเภอคูเมืองมีพื้นที่นาที่มีความเหมาะสมในการปลูกอ้อยคงเหลือ จำนวน 5 ตำบล รวม 6,819 ไร่ ซึ่งในการปรับเปลี่ยนพื้นที่นาที่ไม่เหมาะสมเป็นการปลูกอ้อยโรงงานแปลงเล็กของเกษตรกรในพื้นที่อำเภอคูเมือง จังหวัดบุรีรัมย์ นั้นปรากฏว่ามีแนวโน้มเพิ่มขึ้น แต่พบว่าการผลิตอ้อยของเกษตรกรมีปัญหาต่างๆ เช่นขาดประสิทธิภาพในการผลิต ต้นทุนการผลิตต่อไร่สูง ขาดการจัดการด้านเขตกรรม ขาดการปรับปรุงบำรุงดินที่ถูกต้องและเหมาะสม มีขั้นตอนการผลิตที่ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม และมีผลผลิตอ้อยคุณภาพต่ำไม่ตอบสนองต่อความต้องการของโรงงานน้ำตาล ดังนั้นจึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีการศึกษาสภาพการผลิตและการตลาด ตลอดจนศึกษาปัญหาและข้อเสนอแนะด้านการผลิตและการตลาดของเกษตรกรผู้ปลูกอ้อยโรงงานแปลงเล็กในพื้นที่นาที่ไม่เหมาะสมในพื้นที่อำเภอคูเมือง จังหวัดบุรีรัมย์ รวมทั้งความต้องการสนับสนุนของเกษตรกรเพื่อใช้เป็นข้อมูลและนำไปเป็นแนวทางในการส่งเสริมการปลูกอ้อยโรงงานแปลงเล็กในพื้นที่นาที่ไม่เหมาะสมต่อไป

#### **วัตถุประสงค์การวิจัย**

1. เพื่อศึกษาสภาพพื้นฐานทางเศรษฐกิจและสังคมของเกษตรกรผู้ปลูกอ้อยโรงงานในพื้นที่นาที่ไม่เหมาะสม
2. เพื่อศึกษาสภาพการผลิตและการตลาดอ้อยโรงงานแปลงเล็กในพื้นที่นาที่ไม่เหมาะสม
3. เพื่อศึกษาความต้องการสนับสนุนด้านการผลิตและการตลาดอ้อยของเกษตรกร
4. เพื่อศึกษาปัญหาและข้อเสนอแนะของเกษตรกรผู้ปลูกอ้อยโรงงานแปลงเล็กในพื้นที่นาที่ไม่เหมาะสม

#### **วิธีการดำเนินการวิจัย**

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย คือ เกษตรกรผู้ปลูกปลูกอ้อยโรงงานแปลงเล็กในพื้นที่นาที่ไม่เหมาะสม ในพื้นที่อำเภอคูเมือง จังหวัดบุรีรัมย์ กำหนด 1 อำเภอ 7 ตำบล 106 หมู่บ้าน ปีการเพาะปลูก 2555/2556 จำนวน 1,354 ราย ซึ่งผู้วิจัยได้กำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่าง โดยกำหนดค่าความคลาดเคลื่อน 8 เปอร์เซ็นต์ในระดับค่าความเชื่อมั่นร้อยละ 92 โดยใช้สูตรคำนวณขนาดตัวอย่างทางสถิติของ Yamane ใช้วิธีการสุ่มแบบง่าย ได้กลุ่มตัวอย่าง 140 ราย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ใช้แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง คือ คำถามแบบปลายปิด และคำถามปลายเปิด เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล ซึ่งแบ่งออกเป็น 4 ตอน ดังนี้ ตอนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานทางสังคมและเศรษฐกิจของเกษตรกรผู้ปลูกอ้อยโรงงานแปลงเล็กในพื้นที่นาที่ไม่เหมาะสม ตอนที่ 2 ข้อมูลการผลิตและการตลาดอ้อยของเกษตรกรผู้ปลูกอ้อยโรงงานแปลงเล็กในพื้นที่นาที่ไม่เหมาะสม ตอนที่ 3 ข้อมูลความต้องการสนับสนุนด้านการผลิตและการตลาดของเกษตรกรและตอนที่ 4 ปัญหาและข้อเสนอแนะของเกษตรกรผู้ปลูกอ้อยโรงงานแปลงเล็กในพื้นที่นาที่ไม่เหมาะสม ในพื้นที่อำเภอคูเมือง จังหวัดบุรีรัมย์

## การจัดประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 4 The 4<sup>th</sup> STOU Graduate Research Conference

การวิเคราะห์ข้อมูลการวิจัย วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป โดยอธิบายลักษณะของข้อมูล โดยใช้สถิติ ค่าความถี่ ร้อยละ ค่าต่ำสุด ค่าสูงสุด ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

### ผลการวิจัย

#### 1. ข้อมูลพื้นฐานทางสังคมและเศรษฐกิจของเกษตรกร

กลุ่มตัวอย่างเกษตรกรสองในสาม (ร้อยละ 62.86) เป็นเพศชาย และร้อยละ 37.14 เป็นเพศหญิง มีอายุเฉลี่ย 46.94 ปี หนึ่งในสาม (ร้อยละ 36.43) จบชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 รองลงมา (ร้อยละ 28.57) จบชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ร้อยละ 16.43 จบชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ร้อยละ 13.57 จบชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น มีจำนวนสมาชิกในครัวเรือนเฉลี่ย 4.76 คน มีประสบการณ์ในการปลูกอ้อยเฉลี่ย 7.28 ปี เกือบทั้งหมดเป็นสมาชิกของสมาคมชาวไร่อ้อยจังหวัดบุรีรัมย์ สองในสามเป็นสมาชิกลูกค้า ธกส. มีระยะเวลาการเป็นสมาชิกชาวไร่อ้อยเฉลี่ย 6.85 ปี สองในสามได้รับการฝึกอบรมการปลูกอ้อยจากโรงงานน้ำตาลบุรีรัมย์ เกือบทั้งหมดได้รับรู้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการปลูกอ้อยจากเจ้าหน้าที่ส่งเสริมของโรงงานน้ำตาลบุรีรัมย์ และกลุ่มเกษตรกรได้พบปะกับเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการปลูกอ้อยเฉลี่ย 2.43 ครั้ง/ปี มีอาชีพ ทำนา ปลูกมันสำปะหลัง ทำสวนยางพารา และทำไร่อ้อย มีบางส่วนประกอบอาชีพรับจ้าง ค้าขาย รับราชการ มีพื้นที่ทำการเกษตรเฉลี่ย 20.71 ไร่ มีพื้นที่ปลูกอ้อยเฉลี่ย 11.62 ไร่ มีแรงงานในครัวเรือนที่ทำไร่อ้อยเฉลี่ย 2.23 คน ส่วนใหญ่มีอุปกรณ์ เครื่องมือ เครื่องจักรกลการเกษตรในการทำไร่อ้อย เช่น เครื่องพ่นยาและสารเคมี รถไถเดินตาม เครื่องสูบน้ำ รถแทรกเตอร์พร้อมพ่วงไถ เครื่องใส่ปุ๋ย รถบรรทุกขนาดเล็ก มีอุปกรณ์ชุดไถพรวนร่องอ้อย และมีอุปกรณ์ เครื่องมือ เครื่องจักรกลการเกษตรในการทำไร่อ้อยชนิดอื่นๆ ทั้งหมดอาศัยน้ำฝนในการทำไร่อ้อยเป็นหลัก บางส่วนอาศัยน้ำคลองหรือลำห้วยและหนองน้ำ รวมทั้งน้ำบาดาล กลุ่มเกษตรกรมีรายได้จากการเกษตรเฉลี่ย 199,945.29 บาท/ปี มีรายได้จากการปลูกอ้อยเฉลี่ย 166,996.43 บาท/ปี มีรายได้นอกภาคการเกษตรเฉลี่ย 40,109.29 บาท/ปี ส่วนใหญ่กู้เงินเพื่อใช้ในการปลูกอ้อยจากโรงงานน้ำตาลบุรีรัมย์ รองลงมากู้เงินจาก ธกส. สหกรณ์การเกษตร และมีเพียงเล็กน้อยกู้เงินจากกองทุนหมู่บ้านและจากนายทุน โดยมีจำนวนเงินกู้เพื่อปลูกอ้อยเฉลี่ย 49,042.06 บาท กลุ่มตัวอย่างเกษตรกรมีต้นทุนการผลิตอ้อยเฉลี่ย 8,385.50 บาท/ไร่ มีผลผลิตอ้อยเฉลี่ย 13.00 ตัน/ไร่ มีค่าความหวานเฉลี่ย (C.C.S.) 12.82 ได้ราคาผลผลิตอ้อยเฉลี่ย 1,141.43 บาท/ตัน มีรายได้สุทธิ(กำไร)เฉลี่ย 6,448.49 บาท/ไร่

#### 2. ข้อมูลการผลิตและการตลาดอ้อยของเกษตรกรผู้ปลูกอ้อยโรงงานแปลงเล็ก

2.1 ด้านการผลิต พบว่า กลุ่มตัวอย่างเกือบทั้งหมดปลูกอ้อยโรงงานพันธุ์ขอนแก่น 3 รองลงมาปลูกพันธุ์ K95-84 , K 88-92 และพันธุ์ LK 92-11 ซึ่งหนึ่งในสามใช้พันธุ์อ้อยโรงงานจากโรงงานน้ำตาลบุรีรัมย์ รองลงมาใช้พันธุ์อ้อยจากแปลงเพื่อนเกษตรกรด้วยกัน หนึ่งในสามใช้พันธุ์อ้อยของตนเอง และมีเพียงเล็กน้อยที่ใช้พันธุ์อ้อยจากหน่วยงานราชการ กลุ่มตัวอย่างเกือบทั้งหมดใช้พาน 3 หรือพาน 4 ไถตะเปิดหน้าดิน เสร็จแล้ว ใช้พาน 6 หรือพาน 7 ไถพรวน มีการปรับแต่งแปลงปลูกให้ได้ระดับ และใช้พานจอบหมุน (โรตารี) ตีดินให้ร่วนซุย เกือบทั้งหมดปลูกอ้อยโดยใช้เครื่องปลูก และมีเพียงเล็กน้อยปลูกอ้อยด้วยการขกร่อง ปลูกอ้อยในช่วงเดือน พฤศจิกายน - กุมภาพันธ์ และมีเพียงเล็กน้อยปลูกอ้อยในช่วงเดือน เมษายน – พฤษภาคม กลุ่มตัวอย่างเกือบ



**การจัดประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 4**  
**The 4<sup>th</sup> STOU Graduate Research Conference**

---

ทั้งหมดใส่ปุ๋ยรองพื้นปลูกหรือใส่ปุ๋ยแต่งดออีหลังเก็บเกี่ยว โดยพบว่าหนึ่งในสามใส่ปุ๋ยเคมีสูตร 15-15-15 รองลงมาใส่ปุ๋ยเคมีสูตร 16-8-8, 21-7-18 , 20-10-10 เป็นต้น ในช่วงอ้อยมีอายุ 2-4 เดือน พบว่าเกือบทั้งหมดได้ใส่ปุ๋ยเคมี โดยพบว่าเกือบครึ่งหนึ่งใส่ปุ๋ยเคมีสูตร 21-7-18 รองลงมาใส่สูตร 15-15-15, 46-0-0 , 16-8-8 และ 16-16-16 เป็นต้น ช่วงอ้อยอายุ 5-7 เดือน พบว่ากลุ่มตัวอย่างเกือบทั้งหมดได้ใส่ปุ๋ยเคมี พบว่ากลุ่มตัวอย่างเกือบครึ่งหนึ่งใส่ปุ๋ยเคมีสูตร 21-7-18 รองลงมาใส่ปุ๋ยเคมีสูตร 15-8-8, 22-5-18 เป็นต้น ซึ่งพบว่าในทุกช่วงอายุของอ้อยกลุ่มตัวอย่างเกือบทั้งหมดใส่ปุ๋ยในอัตรา 50 กิโลกรัม/ไร่ กลุ่มตัวอย่างสองในสามใส่ปุ๋ยอินทรีย์จากโรงงานน้ำตาลบุรีรัมย์ รองลงมาใส่กากขี้เถ้าจากโรงงานน้ำตาลบุรีรัมย์เพียงเล็กน้อยใส่วัสดุอื่นๆในแปลงอ้อยเช่น ปุ๋ยคอก, ขี้ไก่ เป็นต้น การกำจัดวัชพืชอ้อยเฉลี่ย 2.24 ครั้ง/ปี โดยสองในสามใช้แรงงานคนและใช้เครื่องจักรเช่นชุดคราดชนิดต่างๆในการกำจัดวัชพืช เกือบทั้งหมดใช้สารเคมีในการกำจัดวัชพืช โดยส่วนใหญ่ใช้สารเคมีกำจัดวัชพืชประเภทประเภทเคลื่อนย้ายและดูดซึมทางดิน(สารเคมีกลุ่มอะมิทรีน อัลตราซิลและดาลาพอน) รองลงมาใช้สารเคมีประเภทสัมผัส (สารเคมีกลุ่มพาราควอต) และใช้สารเคมีกำจัดวัชพืชประเภทดูดซึมเข้าสู่ส่วนต่างๆของพืช (สารเคมีกลุ่มไกลโฟเสท) พบว่ามีการระบาดของหนอนกอ โรคใบขาว โรคแฉ้ดำ โรคคอตะโล้และแมลงเช่นปลวกเข้าทำลาย โดยกลุ่มตัวอย่างได้ใช้สารเคมี ปลอด้แค้นเบียนในไร่อ้อยที่พบหนอนกอ ชุดคอหรือตัดอ้อยทิ้งและเผาทำลายในการป้องกันและกำจัด การตรวจแปลงอ้อยเฉลี่ย 9.41 ครั้ง/เดือน กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ไว้ดออ้อย 3 ตอ รองลงมาไว้ดออ้อยตั้งแต่ 3 ตอขึ้นไป และไว้ดออ้อย 2 ตอ ตามลำดับ เกือบทั้งหมดจ้างแรงงานคนตัดแล้วใช้รถคืบขึ้นรถบรรทุก รองลงมาตัดอ้อยเองโดยใช้แรงงานในครัวเรือนเป็นหลัก และมีเพียงเล็กน้อยใช้รถตัดอ้อยเกือบครึ่งหนึ่งเก็บเกี่ยวอ้อยในเดือนกุมภาพันธ์ รองลงมาเก็บเกี่ยวอ้อยในเดือนมกราคม ธันวาคม มีนาคม พฤศจิกายน และเมษายน ตามลำดับ และพบว่าส่วนใหญ่มีการตัดแต่งอ้อยหลังการเก็บเกี่ยว

**2.2 ด้านการตลาด** พบว่า เกือบครึ่งหนึ่งตัดเฉพาะอ้อยไหม้ไฟส่งจากรับซื้อ บางส่วนตัดทั้งอ้อยสดและอ้อยไหม้ไฟส่งจากรับซื้อ และมีบางส่วนตัดเฉพาะอ้อยสดส่งจากรับซื้อแต่เป็นส่วนน้อย โดยมอบหมายให้หัวหน้ากลุ่มที่มีโควตากับโรงงานน้ำตาลบุรีรัมย์ขนส่งผลผลิตอ้อยให้ นอกนั้นทำการขนส่งเอง และจ้างรถบรรทุกขนส่ง เกือบทั้งหมดขนส่งอ้อยไปที่โรงงานน้ำตาลบุรีรัมย์โดยตรง มีบางส่วนขนส่งอ้อยไปลานขนถ่ายของโรงงานน้ำตาลบุรีรัมย์ที่อยู่ใกล้ และมีเพียงเล็กน้อยขนส่งอ้อยไปลานรับซื้อของเอกชน ระยะทางจากแปลงอ้อยถึงจากรับซื้อมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 13.27 กิโลเมตร กลุ่มตัวอย่างส่วนมากใช้โควตาของตนเองที่มีกับโรงงานน้ำตาลบุรีรัมย์โดยตรงในการจำหน่ายอ้อย รองลงมาจำหน่ายผ่านหัวหน้ากลุ่ม และมีเพียงเล็กน้อยจำหน่ายผ่านพ่อค้าคนกลางหรือลานรับซื้อของเอกชน เกือบทั้งหมดมีการวัดเปอร์เซ็นต์ความหวานในขั้นตอนการจำหน่ายอ้อย สองในสามมีการตรวจสอบราคาอ้อยก่อนการจำหน่าย ที่เหลือหนึ่งในสามไม่ตรวจสอบ และพบว่ากลุ่มตัวอย่างสองในสามสอบถามราคาอ้อยจากโรงงานน้ำตาลบุรีรัมย์ ส่วนมากขายอ้อยเพราะเห็นว่าถึงเวลาเก็บเกี่ยว รองลงมาขายอ้อยเพราะมีสัญญากับเจ้าของโควตาหรือโรงงานน้ำตาลบุรีรัมย์ บางส่วนให้เหตุผลว่าขายอ้อยเพราะต้องการเงินมาใช้จ่ายในครัวเรือน และขายอ้อยเพราะเห็นว่าได้เปอร์เซ็นต์ความหวาน(C.C.S.)ที่สูง กลุ่มตัวอย่างส่วนมากได้รับบริการการจัดคิวการขายอ้อยจากโรงงานน้ำตาลบุรีรัมย์ รองลงมาเกินครึ่งได้รับเงินเพิ่มเปอร์เซ็นต์อ้อยสด (20 บาท/ตัน) บางส่วนได้ขนอ้อยไปขายที่ลานขนถ่ายของโรงงานน้ำตาลบุรีรัมย์ที่อยู่ใกล้บ้าน และเคยให้เจ้าหน้าที่ส่งเสริมจากโรงงานน้ำตาลมาตรวจวัดความสุกแก่ของแปลงอ้อยที่จะเก็บเกี่ยว และอีกบางส่วนได้รับบริการด้านอื่นๆ

**การจัดประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 4**  
**The 4<sup>th</sup> STOU Graduate Research Conference**

---

**3. ข้อมูลความต้องการสนับสนุนด้านการผลิตและการตลาดของเกษตรกร**

**3.1 ความต้องการความรู้ในการผลิตและความรู้เกี่ยวกับการตลาดอ้อยโรงงาน** พบว่า ประเด็นความรู้ด้านการผลิตที่กลุ่มเกษตรกรต้องการสนับสนุนมาก คือการใช้ปุ๋ยอินทรีย์ การปลูกอ้อยและการคัดเลือกพันธุ์อ้อย ประเด็น ความรู้ด้านการผลิตที่กลุ่มเกษตรกรต้องการสนับสนุนปานกลาง คือ การขยายพันธุ์อ้อย การใช้ปุ๋ยเคมี การเตรียมดิน การป้องกันกำจัดโรคแมลง การเก็บเกี่ยวอ้อย การป้องกันกำจัดแมลงและสัตว์ที่เป็นศัตรูอ้อย การป้องกันกำจัดวัชพืชและการให้น้ำ ประเด็นความรู้ด้านการตลาดที่กลุ่มเกษตรกรต้องการสนับสนุนมาก คือ เงินชดเชยของโรงงานน้ำตาล เงินชดเชยของรัฐบาล การขายและการรับซื้ออ้อย การรวมกลุ่มเพื่อสร้างอำนาจต่อรอง และการจัดการในการขนส่งอ้อยไปยังจุดรับซื้อ ประเด็นความรู้ด้านการตลาดที่กลุ่มเกษตรกรต้องการสนับสนุนปานกลางคือแหล่งเงินทุนสินเชื่อ ราคาผลผลิตอ้อย และการตรวจวัดคุณภาพตามความสุกแก่ของอ้อย

**3.2 ความต้องการเกี่ยวกับการบริการด้านเทคนิควิธีการส่งเสริมของเจ้าหน้าที่** ในการส่งเสริมแบบบุคคล พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความต้องการให้เจ้าหน้าที่ส่งเสริมเยี่ยมชมแปลงมีระดับความต้องการสนับสนุนมาก และมีความต้องการให้เจ้าหน้าที่ส่งเสริมเยี่ยมบ้านมีระดับความต้องการสนับสนุนปานกลาง ในการส่งเสริมแบบกลุ่มพบว่ากลุ่มตัวอย่างมีความต้องการให้เจ้าหน้าที่ส่งเสริมจัดให้มีการศึกษาดูงานของกลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกอ้อย การสาธิตเรื่องการปลูกอ้อย การถ่ายทอดความรู้ผ่านผู้นำเกษตรกร ให้มีการฝึกอบรม การแนะนำและการแจกเอกสารเกี่ยวกับอ้อย มีระดับความต้องการสนับสนุนปานกลางทั้งหมด ในการส่งเสริมแบบมวลชน พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความต้องการให้เจ้าหน้าที่จัดให้มีการจัดนิทรรศการ ให้มีการกระจายเสียงเรื่องอ้อยและให้มีการตีพิมพ์วารสารต่างๆ มีระดับความต้องการสนับสนุนปานกลางทั้งหมด

**3.3 ความต้องการเกี่ยวกับการสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐและโรงงานน้ำตาล**

**3.3.1 ด้านการผลิต** พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความต้องการสนับสนุนให้จัดหาวัตถุดิบในการผลิตที่มีคุณภาพและราคาถูก การหาแหล่งเงินทุนดอกเบี้ยต่ำ การสนับสนุนปัจจัยการผลิตอ้อย การขึ้นทะเบียนเกษตรกรผู้ปลูกอ้อย และการติดต่อประสานงานกับแหล่งความรู้ มีระดับความต้องการสนับสนุนมาก ตามลำดับ และกลุ่มตัวอย่างมีความต้องการให้มีการจัดฝึกอบรมให้ความรู้แก่เกษตรกรผู้ปลูกอ้อย มีระดับความต้องการสนับสนุนปานกลาง

**3.3.2 ด้านการตลาด** พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความต้องการสนับสนุนให้มีการประกันราคาอ้อย จัดสวัสดิการให้เกษตรกรผู้ปลูก โรงงานน้ำตาลมีมาตรการรับซื้ออ้อยที่ยุติธรรม และได้มาตรฐาน สนับสนุนการรวมกลุ่มของเกษตรกร การจัดหาตลาดในเวทีโลก ส่งเสริมการผลิตปุ๋ยอินทรีย์จากขานอ้อย การอำนวยความสะดวกในการติดต่อประสานงาน การมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายอ้อยและน้ำตาล ส่งเสริมการผลิตและการใช้เอทานอลเป็นพลังงาน และการแปรรูปอ้อยและผลิตภัณฑ์น้ำตาล มีระดับความต้องการสนับสนุนมากทั้งหมด และกลุ่มตัวอย่างมีความต้องการให้มีการรณรงค์การบริโภคผลผลิตจากอ้อยและน้ำตาล มีระดับความต้องการสนับสนุนปานกลาง

**4. ปัญหาและข้อเสนอแนะของเกษตรกรผู้ปลูกอ้อยโรงงานแปลงเล็กในพื้นที่ที่ไม่เหมาะสม**

**4.1 ปัญหาด้านการผลิต** พบว่า ประเด็นปัญหาที่มีระดับความรุนแรงมาก มีดังต่อไปนี้ อุปกรณ์ปุ๋ยเคมี และสารเคมีราคาแพง ค่าจ้างแรงงานมีราคาแพง ต้นทุนการผลิต/ไร่สูง ประเด็นปัญหาที่มีระดับความรุนแรง

**การจัดประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 4**  
**The 4<sup>th</sup> STOU Graduate Research Conference**

---

ปานกลาง มีดังต่อไปนี้ แหล่งเงินทุนไม่เพียงพอ ขาดเครื่องจักรที่เหมาะสมในการผลิตอ้อย การขาดแรงงานในการผลิตอ้อย ปริมาณผลผลิตต่อไร่ต่ำ การขาดความรู้ทางวิชาการในการปลูกอ้อย ต้องเช่าที่ดินปลูกอ้อยไม่มีที่ดินเป็นของตนเอง เก็บเกี่ยวอ้อยไม่ได้อายุตามความสุกแก่อ้อยตายในหน้าแล้ง อ้อยที่ปลูกไม่มีคุณภาพ ไม่สามารถใช้เป็นท่อนพันธุ์ได้ ปัญหาการทำลายของสัตว์เช่นหนู การควบคุมวัชพืชไม่ทันเวลา การระบาดของโรคอ้อย ปัญหาการทำลายของแมลง ประเด็นปัญหาที่มีระดับความรุนแรงน้อย มีดังต่อไปนี้ บำรุงอ้อยไม่ทันเวลา มีปัญหาปลูกอ้อยไม่งอก ขาดแคลนท่อนพันธุ์ อ้อยตอถูกไฟไหม้หลังการเก็บเกี่ยว อ้อยถูกไฟไหม้ก่อนเก็บเกี่ยว ภัยแล้งฝนทิ้งช่วง

**4.2 ปัญหาด้านการตลาด** พบว่า การลงอ้อยของจตุรชัยมีความล่าช้าเป็นปัญหาที่มีระดับความรุนแรงมาก ส่วนประเด็นปัญหาที่มีระดับความรุนแรงปานกลาง มีดังต่อไปนี้ ราคาจำหน่ายผลผลิตอ้อยต่ำ การตัดราคาอ้อยไฟไหม้ ตางซึ่งไม่ได้มาตรฐาน การตัดราคาอ้อยที่มีสิ่งเจือปน การวัดคุณภาพความหวานไม่ได้มาตรฐาน จตุรชัยซื้อไม่เหมาะสม คุณภาพอ้อยต่ำ

**4.3 ข้อเสนอแนะในการผลิตอ้อยของเกษตรกร** ข้อเสนอแนะต่อเกษตรกรด้วยกัน พบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่มีข้อเสนอแนะให้ เกษตรกรผู้ปลูกอ้อยรวมกลุ่มกันเพื่อช่วยเหลือกันในทุกๆด้านที่เกี่ยวกับการผลิตอ้อย มีความสนใจใฝ่หาความรู้ เทคโนโลยีใหม่ๆเพื่อนำมาพัฒนาการผลิตอ้อยของตน ให้พึ่งพาตัวเองให้มากที่สุดเช่น การปลูกอ้อยทำพันธุ์ไว้ใช้เอง ลดการใช้ปุ๋ยเคมี สารเคมี และใช้ปุ๋ยอินทรีย์หรือเศษวัสดุให้เพิ่มมากขึ้น เป็นต้น ข้อเสนอแนะต่อเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการผลิตอ้อย พบว่า เกษตรกรต้องการให้เจ้าหน้าที่พบปะเกษตรกรและลงตรวจเยี่ยมแปลงของเกษตรกรบ่อยขึ้น นำความรู้วิชาการและเทคโนโลยีใหม่ๆ มาถ่ายทอดให้กับเกษตรกรอยู่เสมอ และอำนวยความสะดวกในการติดต่อประสานงานต่อหน่วยงาน พบว่า เกษตรกรต้องการให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องสนับสนุนปัจจัยการผลิตที่มีคุณภาพ ราคาเหมาะสม จัดให้มีการฝึกอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับการผลิตอ้อยอยู่เสมอ กำหนดราคาอ้อยตามกลไกของตลาด โรงงานน้ำตาลมีมาตรการในการรับซื้ออ้อยที่ยุติธรรมได้มาตรฐาน สนับสนุนการรวมกลุ่มของเกษตรกรผู้ปลูกอ้อย จัดหาสวัสดิการต่างๆให้กับเกษตรกรผู้ปลูกอ้อย

## **การอภิปรายผล**

### **1. สภาพทางสังคม เศรษฐกิจ และผลผลิตอ้อยของเกษตรกร**

**1.1 อุปกรณ์ เครื่องมือ เครื่องจักรกลในการทำไร่อ้อย** จากการศึกษาพบว่าตัวอย่างเกษตรกรส่วนใหญ่มีอุปกรณ์ เครื่องมือ เครื่องจักรกลในการทำไร่อ้อย และพบว่ามีเครื่องพ่นยา,สารเคมี และรถไถเดินตาม เป็นส่วนใหญ่ สอดคล้องกับ สัจด์ ทองภูธรณ์ (2550:112-118) ที่พบว่าเกษตรกรส่วนมากมีเครื่องจักรกลการเกษตร และฉลอง โพธิสารรัตน์ (2549:62-64) ที่พบว่า มีเครื่องมือในการทำไร่อ้อย ร้อยละ 93.5 เป็นรถไถเดินตาม ดังนั้นควรมีการส่งเสริมให้ความรู้กับเกษตรกรเกี่ยวกับการตรวจสอบบำรุงอุปกรณ์หรือเครื่องมือดังกล่าวให้อยู่ในสภาพดี รวมทั้งการแนะนำให้เกษตรกรได้รู้จักเครื่องมือหรืออุปกรณ์ที่สามารถนำมาปรับใช้กับรถไถเดินตามของเกษตรกรที่มีอยู่แล้วให้เป็นประโยชน์ต่อการปลูกอ้อย เช่นการแนะนำชุดไถแบบใหม่ๆที่มีประสิทธิภาพมากกว่าการปรับใช้รถไถเดินตามกับเครื่องสูบน้ำ เครื่องพ่นยาและสารเคมี รถบรรทุกขนาดเล็ก เป็นต้น



**การจัดประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 4**  
**The 4<sup>th</sup> STOU Graduate Research Conference**

---

**1.2 แหล่งน้ำในการปลูกอ้อย** จากการศึกษาพบว่ากลุ่มตัวอย่างเกษตรกรทั้งหมด(ร้อยละ 100.0) อาศัยน้ำฝนในการปลูกอ้อย สอดคล้องกับ มนวัฒน์ บุญพรหม (2552:85-89) และสิรินทร์ กาพภักดี (2555:76-82) ที่พบว่าการผลิตต้องอาศัยน้ำฝนเป็นหลัก ดังนั้นหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรส่งเสริมให้เกษตรกรจัดเตรียมแหล่งน้ำ เช่น ขุดบ่อ หรือเจาะน้ำบาดาล ให้เพียงพอกับความต้องการของอ้อย โดยเฉพาะในปีที่ฝนทิ้งช่วงนานในหน้าแล้ง เป็นต้น

**1.3 รายได้จากการเกษตรและการปลูกอ้อย** จากการศึกษาพบว่าตัวอย่างเกษตรกรมีรายได้จากการเกษตรเฉลี่ย 199,945.29 บาท/ปี มีรายได้นอกภาคเกษตรเฉลี่ย 40,109.29 บาท/ปี รายได้จากการขายอ้อยเฉลี่ย 166,996.43 บาท/ปี ไม่สอดคล้องกับ สัจด์ ทองภูธรณ์ (2550:112-118) ที่พบว่ารายได้จากภาคการเกษตรเฉลี่ย 208,414.19 บาท รายได้นอกภาคการเกษตรเฉลี่ย 45,794.36 บาท รายได้จากการขายอ้อยเฉลี่ย 205,454.33 บาท และฉลอง โพธิสารรัตน์ (2549:62-64) ที่พบว่ามีรายได้ภาคเกษตรเฉลี่ย 77,589 บาท/ปี มีรายได้นอกการเกษตรเฉลี่ย 23,274 บาท/ปี จากข้อมูลข้างต้นพบว่ารายได้ส่วนใหญ่ของเกษตรกรมาจากภาคการเกษตร โดยเฉพาะอย่างยิ่งได้จากการปลูกอ้อยเป็นหลัก ซึ่งแสดงให้เห็นว่า การปลูกอ้อยเป็นอาชีพที่สำคัญมากต่อเกษตรกร

**1.4 แหล่งเงินทุนและการกู้เงิน** การศึกษาพบว่าเกษตรกรส่วนใหญ่กู้เงินเพื่อปลูกอ้อย จำนวนเงินกู้เพื่อปลูกอ้อยเฉลี่ย 49,042.06 บาท/ปี และส่วนใหญ่กู้เงินจากโรงงานน้ำตาลบุรีรัมย์ ธกส. และสหกรณ์การเกษตรตามลำดับ สอดคล้องกับ ฉลอง โพธิสารรัตน์ (2549:62-64) ที่พบว่าเกษตรกรส่วนใหญ่กู้เงินทำไร่อ้อยร้อยละ 80.0 และสิรินทร์ กาพภักดี (2555:76-82) พบว่า เกษตรกรมีแหล่งเงินกู้จากโรงงานน้ำตาล ไม่สอดคล้องกับ วิหาญ พะนุรัมย์ (2549 : 86-90) ที่พบว่า แหล่งเงินทุนที่กู้ยืมเงิน คือ ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร โรงงานน้ำตาลบุรีรัมย์และสหกรณ์การเกษตรคูเมืองจำกัด จำนวนเงินกู้ยืมระหว่าง 60,001-100,000 บาท ดังนั้นสถาบันทางการเงินต่างๆควรมีการปรับลดดอกเบี้ยสำหรับเกษตรกรผู้ปลูกอ้อยให้เหมาะสมกับสภาพเศรษฐกิจ และรายได้ของเกษตรกรเพื่อเกษตรกรจะสามารถผ่อนชำระได้โดยไม่ลำบาก

**1.5 ต้นทุนการผลิต** จากการศึกษาพบว่าตัวอย่างเกษตรกรมีต้นทุนการผลิตอ้อยเฉลี่ย 8,385.50 บาท/ไร่ สอดคล้องกับ ภูมินทร์ คำเสนา (2548:91-103) พบว่าเกษตรกรมีต้นทุนการผลิตอ้อยไร่ละ 8,768.98 บาท และไม่สอดคล้องกับสุชาดา สินธุโคตร (2550:44-48) พบว่า เกษตรกรที่มีพื้นที่ปลูกอ้อยขนาดเล็ก(1-20 ไร่) มีต้นทุนการผลิตปีที่ 1 เฉลี่ยรวม 6,482.10 บาทต่อไร่ และ สิรินทร์ กาพภักดี (2555:76-82) พบว่าเกษตรกรมีต้นทุนการผลิต 4,000-6,000 บาท จากข้อมูลดังกล่าวพบว่าเกษตรกรมีต้นทุนการผลิตที่ค่อนข้างสูง ควรมีมาตรการลดต้นทุนการผลิต โดยการส่งเสริมให้ความรู้แก่เกษตรกรเกี่ยวกับเทคโนโลยีการผลิตต่างๆ ให้เกษตรกรได้นำไปปรับใช้ตามความเหมาะสม เช่น การใส่ปุ๋ยตามค่าวิเคราะห์ดิน การใช้สารเคมีกำจัดวัชพืชที่เหมาะสมและทันเวลา การปลูกอ้อยไว้ทำพันธุ์ เป็นต้น

**1.6 ผลผลิตอ้อย** จากการศึกษาพบว่าตัวอย่างเกษตรกรมีผลผลิตอ้อยเฉลี่ย 13.00 ตัน/ไร่ ใกล้เคียงกับ ภูมินทร์ คำเสนา. (2548:91-103)พบว่าเกษตรกรมีผลผลิตอ้อย 12.32 ตัน/ไร่ สุชาดา สินธุโคตร (2550:44-48) พบว่า เกษตรกรที่มีพื้นที่ผลิตอ้อยขนาดเล็ก(1-20 ไร่)มีผลผลิตอ้อยรวมเฉลี่ย 12.01 ตัน/ไร่ เสาวนุช ศรีวรจันท์ (2554: 120-124) พบว่าเกษตรกรมีผลผลิตเฉลี่ย 11.29 ตัน/ไร่ และ สิรินทร์ กาพภักดี (2555:76-82) พบว่าเกษตรกรมีปริมาณผลผลิตเฉลี่ย 10.36 ตัน/ไร่ จากการศึกษาพบว่ามีความหวานอ้อยเฉลี่ย 12.82 C.C.S. ใกล้เคียงกับ

**การจัดประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 4**  
**The 4<sup>th</sup> STOU Graduate Research Conference**

---

ภูมินทร์ คำเสนา (2548:91-103) พบว่าอ้อยมีความหวานเฉลี่ย 12.32 C.C.S. และ ศิริจันทร์ กาฬภักดี (2555:76-82) พบว่ามีเปอร์เซ็นต์ความหวานเฉลี่ย 11.10 C.C.S. จากข้อมูลดังกล่าวพบว่า ผลผลิตที่ได้เป็นที่น่าสนใจในระดับหนึ่ง ซึ่งควรมีการส่งเสริมเทคโนโลยีการปลูกอ้อยใหม่ๆ เพื่อเพิ่มผลผลิตให้กับเกษตรกร เนื่องจากอ้อยเป็นพืชชนิดพิเศษ เพราะสามารถเพิ่มจำนวนผลผลิตให้เป็นเท่าตัว เช่นการปลูกอ้อยในเขตชลประทานหรือในแปลงที่มีการจัดการการให้น้ำที่เหมาะสม เป็นต้น

**1.7 รายได้จากการปลูกอ้อยสุทธี(กำไร)** จากการศึกษาพบว่า กลุ่มตัวอย่างเกษตรกรมีรายได้จากการปลูกอ้อยสุทธี(กำไร)เฉลี่ย 6,448.49 บาท/ไร่ ไม่สอดคล้องกับข้อมูลจากสำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ปี 2555 และสำนักงานคณะกรรมการอ้อยและน้ำตาลทราย อ้างโดย หอการค้าไทย ที่พบว่าเกษตรกรมีรายได้จากการปลูกอ้อยสุทธีเฉลี่ย (กำไร) 7,969 บาท/ไร่ และเมื่อเปรียบเทียบการปลูกอ้อยโรงงานกับการปลูกข้าวในปีในที่ดินที่มีผลกำไร 522 บาท/ไร่ ดังนั้นควรมีการส่งเสริมให้เกษตรกรปลูกอ้อยโรงงานต่อไป เพราะมีรายได้สุทธีเฉลี่ย(กำไร)/ไร่ ที่สูงกว่ามาก

## **2. สภาพการผลิตและการตลาดอ้อยโรงงาน**

### **2.1 การผลิตอ้อย**

จากการศึกษาพบว่าการผลิตอ้อยโรงงานของกลุ่มเกษตรกรมีการดำเนินกิจกรรมต่างๆ ตามหลักการผลิตโดยทั่วไปไม่จำเป็นจะเป็นการเลือกพื้นที่ปลูกและการเตรียมดิน การคัดพันธุ์เลือกพันธุ์อ้อยที่ปลูก การปลูก การดูแลรักษา การเก็บเกี่ยวและการบำรุงรักษาอ้อยหลังการเก็บเกี่ยว ดังนี้

1) **การเลือกพื้นที่ปลูก** อำเภอกูเมือง จังหวัดบุรีรัมย์ มีลักษณะพื้นที่ที่เป็นที่ดอนเหมาะกับการทำไร่มากกว่าทำนา อยู่ในเขตส่งเสริมการปลูกอ้อยตามการแบ่งเขตพื้นที่การปลูกพืชหรือโซนนิ่ง ของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ มีโรงงานน้ำตาลบุรีรัมย์ ตั้งอยู่ในเขตพื้นที่ตำบลหินเหล็กไฟ ที่อยู่ในพื้นที่อำเภอกูเมือง ซึ่งมีระยะทางจากแปลงอ้อยถึงโรงงานน้ำตาลไม่เกิน 50 กิโลเมตร

2) **การคัดพันธุ์อ้อย** พบว่ากลุ่มตัวอย่างเกือบทั้งหมดปลูกอ้อยโรงงานพันธุ์ขอนแก่น 3 ซึ่งกลุ่มตัวอย่างหนึ่งในสามใช้พันธุ์อ้อยจากโรงงานน้ำตาลบุรีรัมย์ ซึ่งสอดคล้องกับ เสาวนุช ศรีวรรณ (2554: 120-124) ที่พบว่าเกษตรกรปลูกอ้อยโรงงานพันธุ์ขอนแก่น 3 มากที่สุด ที่มีลักษณะแตกกอดี ทนทานต่อการหักล้ม ไร่ต่อไร่เจริญเติบโตดีในดินร่วนและร่วนปนทราย ด้านทานต่อโรคเหี่ยวเน่าแดง และโรคเส้ดำ มีความหวาน 12-14 C.C.S. ซึ่งมีความเหมาะสมกับพื้นที่อำเภอกูเมือง จังหวัดบุรีรัมย์ ดังนั้นควรส่งเสริมให้ความรู้เกษตรกรในการปลูกอ้อยพันธุ์ขอนแก่น 3 เพื่อทำพันธุ์ จะทำให้เกษตรกรสามารถพึ่งตนเองและลดต้นทุนการผลิตได้

3) **การปลูกอ้อย** พบว่ากลุ่มตัวอย่างเกือบทั้งหมดปลูกอ้อยโดยใช้เครื่องปลูก เพราะมีความสะดวก รวดเร็วสามารถทำกิจกรรมหลายๆอย่างได้พร้อมกันเช่น ใส่ปุ๋ยรองพื้นเป็นต้น นิยมปลูกอ้อยในช่วงเดือนพฤศจิกายน-กุมภาพันธ์ (การปลูกอ้อยข้ามแล้ง) เนื่องจากสามารถควบคุมวัชพืชได้ง่ายกว่าปลูกต้นฤดูฝน และยังพบว่าอ้อยมีความสุกแก่ดีเหมาะกับการเก็บเกี่ยว สิ่งที่ต้องระวังคือดินหรือแปลงอ้อยต้องมีความชื้นเพียงพอต่อการงอกและเจริญเติบโตและจัดหาแหล่งน้ำไว้ใช้ในหน้าแล้ง สอดคล้องกับ ศิริจันทร์ กาฬภักดี (2555:76-82) พบว่าปลูกอ้อยโดยใช้เครื่องจักรปลูกอ้อยแบบแถวคู่ และสอดคล้องกับภูมินทร์ คำเสนา (2548:91-103)พบว่าเกษตรกรปลูกอ้อยข้ามแล้ง ในเดือนตุลาคม-พฤศจิกายน

**การจัดประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 4**  
**The 4<sup>th</sup> STOU Graduate Research Conference**

---

**4) การดูแลรักษา**

(1) **การใส่ปุ๋ย** พบว่ากลุ่มตัวอย่างเกือบทั้งหมดใส่ปุ๋ยเคมีในการปลูกอ้อย 3 ช่วงอายุของอ้อย คือ ใช้รองพื้นปลูกหรือใส่ปุ๋ยแต่งต่ออ้อยหลังเก็บเกี่ยว, ในช่วงอ้อยมีอายุ 2-4 เดือน, ในช่วงอ้อยอายุ 5-7 เดือน โดยใช้สูตรที่หลากหลาย ในอัตรา 50 กิโลกรัม/ไร่ สอดคล้องกับ ภูมิรินทร์ คำเสนา(2548:91-103) พบว่าใส่ปุ๋ยเคมี สูตร 16-16-8 และ 16-8-8 ในอัตราไร่ละ 50 กิโลกรัม และศิรินทร์ ภาพภักดี (2555:76-82) กล่าวว่า ควรส่งเสริมให้ความรู้เกี่ยวกับการใส่ปุ๋ยตามค่าวิเคราะห์ดินแก่เกษตรกร และพบว่ากลุ่มตัวอย่างสองในสามใส่ปุ๋ย อินทรีย์และกากขี้เถ้าจากโรงงานน้ำตาลบุรีรัมย์ กลุ่มตัวอย่างเพียงเล็กน้อยใส่วัสดุอื่นๆลงในแปลงอ้อยเช่น ปุ๋ยคอก, ขี้ไก่ เป็นต้น ซึ่งถือว่าเป็นเรื่องที่ดีเพราะสามารถเพิ่มอินทรีย์วัตถุให้กับแปลงอ้อยเพิ่มขึ้น ส่งผลต่อการเจริญเติบโตของอ้อยโดยตรง

(2) **การกำจัดวัชพืช** พบว่ามีการดำเนินการเฉลี่ย 2.24 ครั้ง/ปี โดยใช้สารเคมีในการกำจัดวัชพืชเป็นหลัก และบางส่วนใช้แรงงานคนในการกำจัดวัชพืช และใช้เครื่องจักรเช่น หจก.ตราชนิตต่างๆในการกำจัดวัชพืช สอดคล้องกับฉลอง โพธิ์สารรัตน์ (2549:62-64) ที่พบว่าเกษตรกรป้องกันกำจัดวัชพืชใช้สารเคมีและแรงงานคน ร้อยละ 66.4 และ 30.5 ตามลำดับ และ สัจด์ ทองภูธรณ์ (2550:112-118) พบว่า เกษตรกรทั้งหมดมีการกำจัดวัชพืชและส่วนมากใช้แรงงานคนกับสารเคมี ซึ่งการใช้สารเคมีกำจัดวัชพืชให้ได้ผลดีมีประสิทธิภาพนั้นมีหลักคือ ต้องทำให้ทันเวลาและเลือกใช้สารเคมีให้ถูกต้อง

5) **การเก็บเกี่ยว** พบว่ากลุ่มตัวอย่างเกือบทั้งหมดจ้างแรงงานคนตัดแล้วใช้รถเก็บขึ้นรถบรรทุก พบว่าส่วนมาก (ร้อยละ 75.0) มีการเผาแปลงอ้อยทั้งก่อนและหลังการเก็บเกี่ยวสาเหตุหลักมาจากความคุ้มทุนในการเก็บเกี่ยว และคำนึงถึงการจัดการแปลงอ้อยที่ง่ายและสะดวกกว่า นั้นหมายความว่า จะมีผลผลิตส่วนน้อยที่เป็นอ้อยสดเข้าสู่โรงงานน้ำตาล ไม่สอดคล้องกับ ฉลอง โพธิ์สารรัตน์ (2549:62-64) ที่พบว่าเกษตรกรส่วนใหญ่จะไม่เผาอ้อยก่อนและหลังการเก็บเกี่ยว และพบว่ากลุ่มตัวอย่างเกือบครึ่งหนึ่งเก็บเกี่ยวอ้อยในเดือนกุมภาพันธ์ รองลงมาเก็บเกี่ยวอ้อยในเดือนมกราคม ธันวาคม มีนาคม พฤศจิกายน และเมษายน ตามลำดับ ซึ่งพบว่าในบางปีการผลิตโรงงานน้ำตาลต้องขยายเวลารับซื้ออ้อยให้ยาวขึ้นกว่าปกติเพื่อรองรับผลผลิตอ้อยของเกษตรกรที่ยังเก็บเกี่ยวอ้อยไม่แล้วเสร็จ

**2.2 การตลาดอ้อย** โดยจะกล่าวถึงผลผลิต ราคา แปลงอ้อย จดรับซื้อและการส่งเสริมการตลาดอ้อย ดังนี้

1) **คุณภาพผลผลิตอ้อย** พบว่า กลุ่มตัวอย่างเกษตรกรส่วนใหญ่ (ร้อยละ 75.0) ตัดอ้อยใหม่ไฟส่ง จดรับซื้อ และมีบางส่วนร้อยละ 25.0 ที่ตัดเฉพาะอ้อยสดส่งจดรับซื้อซึ่งเป็นส่วนน้อย ไม่สอดคล้องกับความต้องการของโรงงานน้ำตาลบุรีรัมย์ที่รณรงค์ให้เกษตรกรตัดอ้อยสดและสะอาดเพื่อนำส่งโรงงาน ดังนั้นโรงงานน้ำตาลต้องมีมาตรการควบคุมและส่งเสริมการรับซื้ออ้อยสดและสะอาดอย่างจริงจัง

2) **ราคาผลผลิตอ้อย** จากการศึกษาพบว่ากลุ่มตัวอย่างเกษตรกรจำหน่ายอ้อยได้เฉลี่ย 1,141.43 บาท/ตัน ซึ่งได้คำนวณตามค่าความหวาน C.C.S. แล้ว โดยในปีการผลิต 2555-2556 คณะรัฐมนตรีได้มีมติกำหนดราคาอ้อยขึ้นต้นฤดูกาลผลิตปี 55/56 ที่ราคา 950 บาทต่อตันอ้อย ที่ระดับความหวานที่ 10 C.C.S. หรือประมาณ 90.96 เปอร์เซ็นต์ ของประมาณการราคาอ้อยเฉลี่ยทั่วประเทศ 1,044.45 บาทต่อตันอ้อยและกำหนดอัตราขึ้นและลงของราคาอ้อยเท่ากับ 57 บาทต่อ 1 หน่วย C.C.S. จะพบว่าการกำหนดราคาอ้อยจะมีทั้งหน่วยงานภาครัฐและ

## การจัดประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 4

### The 4<sup>th</sup> STOU Graduate Research Conference

เอกชนทั้งเข้ามาร่วมพิจารณา โดยมีสำนักงานคณะกรรมการอ้อยและน้ำตาลทราย เป็นหน่วยงานหลักในการกำหนดราคาอ้อยล่วงหน้า ซึ่งจะประกาศให้เกษตรกรและบุคคลทั่วไปได้รับทราบก่อนที่จะมีการเปิดหีบรับซื้ออ้อย

3) **แปลงอ้อยและจุดรับซื้อ** พบว่ากลุ่มเกษตรกรส่วนใหญ่ได้มอบหมายให้หัวหน้ากลุ่มที่มีโควตากับโรงงานน้ำตาลบุรีรัมย์ขนส่งผลผลิตอ้อยให้ โดยได้คิดค่าเก็บเกี่ยวหรือค่าตัดอ้อยพร้อมกับค่าขนส่งในราคา 330-350 บาท/ตัน โดยกลุ่มตัวอย่างเกือบทั้งหมด(ร้อยละ 97.86)ขนส่งอ้อยไปจำหน่ายที่โรงงานน้ำตาลบุรีรัมย์โดยตรง มีบางส่วน(ร้อยละ 14.29)ขนส่งอ้อยไปจำหน่ายที่ลานขนถ่ายของโรงงานน้ำตาลบุรีรัมย์ที่อยู่ใกล้ และมีเพียงเล็กน้อยขนส่งอ้อยไปจำหน่ายที่ลานรับซื้อของเอกชน จากการศึกษาพบว่าระยะทางจากแปลงอ้อยถึงจุดรับซื้อมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 13.27 กิโลเมตร จึงมีความสะดวกในการขนส่ง กลุ่มตัวอย่างร้อยละ 72.86 ขายอ้อยเพราะมีสัญญา กับเจ้าของโควตาหรือโรงงานน้ำตาลบุรีรัมย์ ซึ่งเป็นประเด็นสำคัญเพราะเกษตรกรผู้ปลูกอ้อยเกือบทั้งหมด ได้ทำสัญญาซื้อขายการผลิตต่างๆ มาจากโรงงานน้ำตาล ในสัญญาได้ระบุให้เกษตรกรต้องนำผลผลิตอ้อยส่งโรงงานน้ำตาลเพื่อที่จะคำนวณค่าผลผลิตอ้อยแล้วดำเนินการหักลบค่าใช้จ่ายหรือต้นทุนการผลิตต่างๆพร้อมดอกเบี้ยส่งคืนโรงงานน้ำตาลและถ้ามีส่วนต่างคงเหลือจากการขายอ้อยให้กับโรงงานน้ำตาลจึงจะเป็นรายรับที่แท้จริงของเกษตรกร สอดคล้องกับฉลอง โพธิสารรัตน์ (2549:62-64) ที่พบว่าเกษตรกรส่งอ้อยสู่โรงงานส่วนใหญ่จ้างรถขนส่ง ซึ่งจะจำหน่ายผ่านหัวหน้าโควตา มีการวัดค่า C.C.S. ก่อนจำหน่าย และก่อนจำหน่ายจะสอบถามราคาจากพ่อค้าท้องถิ่นและปัจจัยที่ตัดสินใจขายอ้อยเพราะมีราคาสูงและต้องการใช้หนี้

4) **การส่งเสริมการตลาดอ้อย** กลุ่มตัวอย่างส่วนมากได้รับการจัดการซื้อขายอ้อยจากโรงงานน้ำตาลบุรีรัมย์ รองลงมาเกินครึ่งได้รับเงินเพิ่มเปอร์เซ็นต์อ้อยสด(20 บาท/ตัน) จากโรงงานน้ำตาลจากการขายอ้อยสดเข้าโรงงาน บางส่วนได้ขนอ้อยไปขายที่ลานขนถ่ายของโรงงานน้ำตาลบุรีรัมย์ที่อยู่ใกล้บ้าน และเคยให้เจ้าหน้าที่ส่งเสริมจากโรงงานน้ำตาลมาตรวจวัดความสุกแก่ของแปลงอ้อยที่จะเก็บเกี่ยว และอีกบางส่วนได้รับการบริการด้านอื่นๆ โรงงานน้ำตาลควรจัดให้มีการส่งเสริมการตลาดในหลายรูปแบบเพื่อกระตุ้นให้เกษตรกรปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการผลิตอ้อยที่ไม่พึงประสงค์อันจะส่งผลกระทบต่อคุณภาพของผลผลิตโดยตรง

### 2.3 ความต้องการสนับสนุนด้านการผลิตและการตลาดอ้อย

#### 1) ความต้องการความรู้ในการผลิตอ้อยโรงงานและความรู้เกี่ยวกับการตลาด

(1) **การคัดเลือกพันธุ์อ้อย** มีระดับความต้องการมาก สืบเนื่องมาจากเกษตรกรส่วนมากปลูกอ้อยโรงงานพันธุ์ขอนแก่น 3 และใช้พันธุ์อ้อยจากโรงงานน้ำตาลบุรีรัมย์ ส่งผลให้ต้นทุนการผลิตสูง จึงควรส่งเสริมให้ความรู้แก่เกษตรกรในการปลูกอ้อยไว้ทำพันธุ์ด้วยตัวเอง รวมทั้งจัดหาแหล่งจำหน่ายพันธุ์อ้อยให้กับเกษตรกรที่ปลูกอ้อยทำพันธุ์

(2) **การปลูก** มีระดับความต้องการมาก ซึ่งจากข้อมูลพบว่าเกษตรกรเกือบทั้งหมดปลูกอ้อยในช่วงเดือน พฤศจิกายน - กุมภาพันธ์ หรือเรียกว่าปลูกอ้อยข้ามแล้ง ซึ่งมักจะมีปัญหาการปลูกอ้อยไม่เกิดหรือออกน้อย หากเกิดฝนในช่วงนานจะส่งผลต่ออ้อยที่ปลูกใหม่โดยตรง ดังนั้นต้องให้ความรู้กับเกษตรกรที่ปลูกอ้อยข้ามแล้งให้ปฏิบัติตามหลักวิชาการหรือเทคโนโลยี โดยการจัดการอบรมประชุมชี้แจงหรือทำแผ่นพับประชาสัมพันธ์ ให้เกษตรกรผู้ปลูกอ้อยได้รับทราบและปฏิบัติ และจัดหาแหล่งน้ำให้เพียงพอต่อความต้องการ



**การจัดประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 4**  
**The 4<sup>th</sup> STOU Graduate Research Conference**

---

โดยการประสานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในพื้นที่ เพื่อขุดลอกคลองหรือลำห้วยต่างๆ หรือสนับสนุนให้เกษตรกรมีแหล่งน้ำของตนเองไว้ใช้โดยการจัดหาเงินทุนดอกเบี้ยต่ำเพื่อขุดบ่อน้ำหรือขุดน้ำบาดาลในแปลงอ้อย เป็นต้น

(3) การใช้ปุ๋ยอินทรีย์ มีระดับความต้องการมาก ควรให้การส่งเสริมให้ความรู้แก่เกษตรกรในการใช้ปุ๋ยอินทรีย์ทดแทนปุ๋ยเคมีให้มากขึ้น โดยเน้นจากการนำวัสดุที่มีอยู่ในท้องถิ่นของเกษตรกรเองมาเป็นวัตถุดิบในการผลิตปุ๋ยอินทรีย์ไว้ใช้เองจะทำให้สามารถลดต้นทุนการผลิตได้มาก ให้ประโยชน์โดยตรงต่อดินในแปลงอ้อย และอนุรักษ์ธรรมชาติไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม

(4) การจัดการขนส่งอ้อยไปยังจุดรับซื้อ มีระดับความต้องการมาก ควรให้ความรู้แก่เกษตรกรในขั้นตอนการขนส่งทั้งระบบ เพื่อที่เกษตรกรจะได้มีความเข้าใจและสามารถนำไปปรับใช้ในการเก็บเกี่ยวผลผลิตอ้อยตามความเหมาะสม ส่วนโรงงานน้ำตาลต้องดำเนินการวางแผนการรับซื้อหรือหีบอ้อยให้มีความเหมาะสมกับปริมาณอ้อยของเกษตรกรและสถานการณ์ เช่นการจัดคิวลงอ้อย ช่วงระยะเวลาการเปิดปิดหีบอ้อยของโรงงาน มาตรการการช่วยเหลือเกษตรกรในกรณีเร่งด่วนหรือสุดวิสัย เช่น เกิดพายุฝน ทำให้เก็บเกี่ยวอ้อยไม่ทัน มีอ้อยค้างไร่ เป็นต้น

(5) ราคาอ้อย เงินชดเชยจากโรงงาน มีระดับความต้องการมาก ปกติแล้วในปัจจุบันสำนักงานคณะกรรมการอ้อยและน้ำตาลทราย (สนอ.) จะมีการประกาศราคาการรับซื้ออ้อยล่วงหน้าชัดเจนอยู่แล้ว ทำให้เกษตรกรสามารถประมาณการรายรับ-รายจ่ายได้ ส่วนเงินชดเชยจากทางโรงงานน้ำตาลโดยส่วนมากจะเป็นเงินตามอ้อยสด และเงินตามค่าความหวาน C.C.S. ซึ่งโรงงานน้ำตาลจะให้หลังจากเกษตรกรได้รับเงินการขายอ้อยตามราคาน้ำหนักแล้ว

(6) การรวมกลุ่มเพื่อสร้างอำนาจต่อรอง ควรส่งเสริมให้ความรู้แก่เกษตรกรถึงข้อดีของการรวมกลุ่ม สร้างกลุ่ม หลังจากนั้นก็ให้เรียนรู้เกี่ยวกับกระบวนการกลุ่ม และติดตามการดำเนินงาน ประสานงานในด้านต่างๆ เพื่อให้กลุ่มเกษตรกรเกิดความเข้มแข็งจนสามารถช่วยเหลือตนเองได้ต่อไป

#### **2.4 ปัญหาการผลิต การตลาดอ้อย**

1) **ปัญหาด้านการผลิต** ประเด็นปัญหาที่มีระดับมาก มีดังต่อไปนี้ อุปกรณ์ ปุ๋ยเคมี และสารเคมีราคาแพง ค่าจ้างแรงงานมีราคาแพง ต้นทุนการผลิต/ไร่สูง สอดคล้องกับ ภูมิินทร์ คำเสนา (2548:91-103) ที่พบว่าเกษตรกรมีปัญหาการผลิตอ้อยในระดับมากเกี่ยวกับปัจจัยการผลิตมีราคาแพง จำนวนผลผลิตต่ำ ซึ่งแนวทางการแก้ไขปัญหาดังกล่าวนั้น ทุกภาคส่วนทั้งภาครัฐ และเอกชนรวมทั้งเกษตรกรเองต้องร่วมมือกันอย่างจริงจัง และมีความจริงใจที่จะแก้ไขปัญหา เพราะในระบบการผลิตอ้อยโรงงานผลผลิตหลักคือน้ำตาลทราย ที่เป็นสินค้าส่งออกที่สำคัญของประเทศไทย ซึ่งราคาน้ำตาลทรายจะถูกกำหนดตามกลไกของโลกเป็นหลัก โดยจะส่งผลกระทบต่อเกษตรกรผู้ปลูกอ้อยที่จะต้องใช้เวลาตัดหรือเครื่องมือต่างๆ ในกระบวนการผลิต ที่ต้องแบกรับภาระค่าใช้จ่ายต่างๆ เองทั้งหมดอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ดังนั้นการแก้ไขปัญหาเรื่องต้นทุนการผลิตที่มีราคาแพงจึงเป็นเรื่องที่เกษตรกรสามารถแก้ไขได้ยาก จึงควรแก้ไขปัญหาโดยการให้เกษตรกรลดต้นทุนการผลิตอ้อย ด้วยตัวของเกษตรกรเองก่อน ซึ่งสามารถทำได้จริงตามวิธีการหรือเทคโนโลยีการผลิตต่างๆ โดยผ่านการส่งเสริมให้ความรู้จากเจ้าหน้าที่หรือเกษตรกรศึกษาเรียนรู้ด้วยตัวเอง



**การจัดประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 4**  
**The 4<sup>th</sup> STOU Graduate Research Conference**

---

2) **ปัญหาด้านการตลาด** การลงอ้อยของจูดรับซื้อมีความล่าช้าเป็นปัญหาที่มีระดับมาก ส่วนประเด็นปัญหาที่มีระดับความรุนแรงปานกลาง เช่น ราคาจำหน่ายผลผลิตอ้อยต่ำ การตัดราคาอ้อยไฟไหม้ ค่าซึ่งไม่ได้มาตรฐาน การตัดราคาอ้อยที่มีสิ่งเจือปน การวัดคุณภาพความหวานไม่ได้มาตรฐาน จูดรับซื้อไม่เหมาะสม คุณภาพอ้อยต่ำ สอดคล้องกับ ภูมิินทร์ คำเสนา (2548:91-103) ที่พบว่า ราคาผลผลิตต่ำและไม่มีเสถียรภาพ วงเงินกู้ยืมอ้อยอัตราดอกเบี้ยสูง ระบบการซื้อขายอ้อยมีขั้นตอนมาก เอื้อประโยชน์ให้นายทุน การจ่ายเงินช้า และอัตราส่วนการแบ่งผลประโยชน์ 70:30 ยังไม่เป็นธรรม จะเห็นว่า มีความเกี่ยวข้องกับโรงงานน้ำตาลเป็นหลัก ซึ่งในปัจจุบันพบว่า โรงงานน้ำตาลมีบทบาทสำคัญมากเพราะสามารถตั้งมาตรการต่างๆ ได้อย่างเบ็ดเสร็จ โดยเฉพาะกับเกษตรกรผู้ปลูกอ้อย ที่สำคัญโรงงานน้ำตาลได้ส่งเสริมการปลูกอ้อยด้วยการป้อนวัตถุดิบต่างๆ ที่ใช้ในการผลิต รวมทั้งแหล่งเงินทุนให้กับเกษตรกรได้กู้ยืมก่อน ส่งผลให้เกษตรกรมีสถานะเป็นลูกหนี้ของโรงงานน้ำตาล ซึ่งหนีไม่พ้นเรื่องดอกเบี้ยและเรื่องสัญญาต่างๆ ที่ผูกมัดให้เกษตรกรต้องดำเนินกิจกรรมต่างๆ ที่เกี่ยวข้องตามมาตรการที่ทางโรงงานได้กำหนดขึ้น วิธีการแก้ปัญหาควรเน้นที่ตัวเกษตรกรเอง เช่น พึ่งพาปัจจัยการผลิตจากโรงงานน้ำตาลให้น้อยลง หาแหล่งเงินทุนอื่นที่มีอัตราดอกเบี้ยที่ถูกลง และเน้นการลดต้นทุนการผลิต เป็นต้น

**ข้อเสนอแนะ**

ผลการวิจัยเรื่อง ครั้งนี้ พบว่ามีประเด็นสำคัญ ควรเสนอแนะไว้ดังนี้

**1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้**

**1.1 การฝึกอบรมให้ความรู้ในด้านการผลิตและการตลาดแก่เกษตรกรเพื่อลดต้นทุนการผลิต**

จากการศึกษาพบว่า ปัจจัยการผลิตอ้อยมีราคาแพง ควรแก้ไขปัญหาดังกล่าวโดยการฝึกอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับเทคโนโลยีการผลิตอ้อยสมัยใหม่ในเรื่องต่างๆ รวมทั้งความรู้ด้านการตลาดอ้อย ผ่านสื่อต่างๆ เช่น บทความ แผ่นพับ การประชาสัมพันธ์ เพื่อเกษตรกรได้นำไปปรับใช้ในการปลูกอ้อยของตนเอง ซึ่งจะทำให้เกษตรกรสามารถลดต้นทุนการผลิตอ้อยได้จริง

**1.2 การให้ความรู้เรื่องการปลูกอ้อยข้ามแล้งแก่เกษตรกร** จากการศึกษพบว่า เกษตรกรทั้งหมดอาศัยน้ำฝนเป็นหลักในการปลูกอ้อย และพบว่าเกษตรกรเกือบทั้งหมดปลูกอ้อยในช่วงเดือน พฤศจิกายน-กุมภาพันธ์ หรือเรียกว่าการปลูกอ้อยข้ามแล้ง ซึ่งมักจะมีปัญหาการปลูกอ้อยไม่เกิด หากฝนทิ้งช่วงนานจะส่งผลต่ออ้อยที่ปลูกใหม่ ดังนั้นต้องให้ความรู้กับเกษตรกรที่ปลูกอ้อยข้ามแล้งให้ปฏิบัติตามหลักวิชาการหรือเทคโนโลยี โดยการจัดการอบรมประชุมชี้แจงหรือทำแผ่นพับประชาสัมพันธ์ ให้เกษตรกรผู้ปลูกอ้อยได้รับทราบและปฏิบัติ และจัดหาแหล่งน้ำให้เพียงพอต่อความต้องการ โดยการประสานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในพื้นที่ ขุดลอกคลองหรือลำห้วยต่างๆ หรือสนับสนุนให้เกษตรกรมีแหล่งน้ำของตนเองไว้ใช้โดยการจัดหาเงินทุนดอกเบี้ยต่ำเพื่อขุดบ่อน้ำหรือขุดน้ำบาดาลในแปลงอ้อย เป็นต้น

**1.3 การให้ความรู้และส่งเสริมให้เกษตรกรใส่ปุ๋ยตามค่าวิเคราะห์ดิน** จากการศึกษพบว่า มีต้นทุนการผลิตสูงโดยเฉพาะค่าปุ๋ยเคมี ควรให้ความรู้เกี่ยวกับการใส่ปุ๋ยตามค่าวิเคราะห์ดินแก่เกษตรกร แนะนำให้เกษตรกรส่งดินตรวจวิเคราะห์ธาตุอาหารในดินก่อนใส่ปุ๋ย เพื่อลดต้นทุนการผลิต และจากการศึกษาพบว่าเกษตรกรมีความ

**การจัดประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 4**  
**The 4<sup>th</sup> STOU Graduate Research Conference**

---

ต้องการและสนใจในการใช้ปุ๋ยอินทรีย์ ดังนั้นเจ้าหน้าที่ส่งเสริมต้องถ่ายทอดความรู้ในเรื่องการผลิต การใช้ปุ๋ยอินทรีย์ ให้กับเกษตรกร โดยการอบรม ประชุมชี้แจงหรือการทำเอกสารประชาสัมพันธ์ให้ความรู้ จะสามารถลดต้นทุนการผลิตได้

**1.4 การวางแผนการเก็บเกี่ยวอ้อยให้เหมาะสมและมีประสิทธิภาพ** จากการศึกษาพบว่า เกษตรกรเก็บเกี่ยวอ้อยในเดือนมีนาคม-เมษายนรวมกัน ร้อยละ 27.86 โดยมีการเก็บเกี่ยวในเดือนเมษายนร้อยละ 10.0 ทั้งที่โรงงานน้ำตาลเริ่มเปิดหีบหรือรับอ้อยตั้งแต่ปลายเดือน พฤศจิกายน นั้นจะส่งผลกระทบต่อเกษตรกรโดยตรง และทำให้เกิดปัญหาต่างๆตามมา เช่น มีผลผลิตอ้อยค้างไร่เนื่องจากเกษตรกรไม่สามารถเก็บเกี่ยวผลผลิตได้ทัน จึงรีบเก็บเกี่ยวอ้อยทำให้ได้ผลผลิตที่มีคุณภาพต่ำ มีสิ่งปนเปื้อนสูงและจะถูกตัดราคาและในช่วงเดือนเมษายน มักจะมีพายุฝนฤดูร้อน ส่งผลให้เกษตรกรไม่สามารถเก็บเกี่ยวผลผลิตอ้อยได้ เพราะส่วนใหญ่เก็บเกี่ยวและขนส่งโดยใช้รถคิ๊บและรถบรรทุกขนาดใหญ่ เมื่อมีฝนตกจึงไม่สามารถนำรถเข้าแปลงอ้อยได้ ซึ่งโรงงานน้ำตาลควรจะปรับแผนการรับซื้ออ้อยให้สั้นลงแต่ให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด หรือโรงงานน้ำตาลพิจารณาเปิดลานขนถ่ายอ้อยเพิ่มในพื้นที่ที่มีปริมาณผลผลิตอ้อยที่มาก

**1.5 รมรณรค์ ส่งเสริมและตั้งมาตรการในการตัดอ้อยสดและสะอาดส่งโรงงาน** จากการศึกษาพบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่ส่งอ้อยไหม้ไฟส่งจูดรับซื้อ ซึ่งทางโรงงานน้ำตาลบุรีรัมย์ได้มีการรณรงค์ให้เกษตรกรตัดอ้อยสดและสะอาดเพื่อนำส่งโรงงานอยู่เสมอ แต่พบว่าในทางปฏิบัติแล้วกลับมีผลผลิตที่สวนทางกับความต้องการของตลาดหรือโรงงานน้ำตาล จึงมีความจำเป็นที่จะต้องทำความเข้าใจกับเกษตรกร ให้รู้ถึงข้อดีและข้อเสียของการตัดอ้อยสดกับอ้อยไหม้ไฟ เพื่อเปรียบเทียบให้เห็นอย่างชัดเจน โดยการทำเอกสารหรือแผ่นพับเพื่อประชาสัมพันธ์ให้ความรู้แก่เกษตรกร ส่วนโรงงานน้ำตาลควรมีมาตรการไม่รับซื้ออ้อยไหม้ไฟ เป็นต้น

**2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป**

- 2.1 ควรทำการศึกษาเกี่ยวกับการใช้เทคโนโลยีเพื่อเพิ่มผลผลิตอ้อยโรงงาน
- 2.2 ควรทำการศึกษาสภาพการผลิตอ้อยในประเด็นการปลูกอ้อยข้ามแล้งของเกษตรกรเพื่อกำหนดแนวทางการส่งเสริมในพื้นที่ต่อไป
- 2.3 ควรทำการศึกษาแนวทางการเพิ่มผลผลิต/ไร่ของการปลูกอ้อยโรงงาน
- 2.4 ควรทำการศึกษาเทคโนโลยีการผลิตอ้อยที่ทันสมัยเพื่อลดต้นทุนการผลิต

**เอกสารอ้างอิง**

- ฉลอง โพธิสารรัตน์. (2549). สภาพการปลูกอ้อยโรงงานของเกษตรกร อำเภอกำแพงแสน จังหวัดกำแพงเพชร (วิทยานิพนธ์ปริญญาเกษตรศาสตรมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, นนทบุรี.
- ภูมินทร์ คำเสนา. (2548). ต้นทุนและสภาพการผลิตอ้อยของเกษตรกรรายย่อย ตำบลโนนสะอาด อำเภอนนทบุรี จังหวัดอุดรธานี (วิทยานิพนธ์ปริญญาเกษตรศาสตรมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, นนทบุรี.

**การจัดประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 4**  
**The 4<sup>th</sup> STOU Graduate Research Conference**

---

- มนวัฒน์ บุญพรหม. (2552). “ศึกษาการวางแผนเชิงกลยุทธ์ด้านการผลิตและการตลาดสำหรับเกษตรกรผู้ปลูกอ้อยในจังหวัดขอนแก่น” รายงานการศึกษาอิสระปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาธุรกิจการเกษตร บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น
- รายงานการประชุมการพบปะเสวนาการปรับเปลี่ยนพื้นที่ที่ไม่เหมาะสมเป็นการปลูกอ้อยโรงงาน(2556)
- วิหาญ พะนุรัมย์. (2549). การศึกษาค้นทุนและผลตอบแทนการผลิตอ้อยโรงงาน อำเภอคูเมือง จังหวัดบุรีรัมย์ ปีการเพาะปลูก 2547/2548 (วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยแม่โจ้, เชียงใหม่.
- ศูนย์ข่าวเพื่อชุมชน สำนักข่าวอิศรา หมวดหมู่ เกษตร-นวัตกรรม สืบค้นเมื่อ 2 มิถุนายน 2557 จาก <http://www.isranews.org/community/comm-news/comm-agriculture.html?start=10>
- สังัด ทองภูธรณ์. (2550). การตัดสินใจปลูกอ้อยในพื้นที่นาของเกษตรกรในอำเภอนองเรือ จังหวัดขอนแก่น (วิทยานิพนธ์ปริญญาเกษตรศาสตรมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, นนทบุรี.
- สถานีพัฒนาที่ดินจังหวัดบุรีรัมย์. (2556). เอกสาร ข้อมูลกำหนดเขตเหมาะสมในการปลูกพืช Zoning จังหวัดบุรีรัมย์ ปี 2557-2560 สถานีพัฒนาที่ดินจังหวัดบุรีรัมย์ กรมพัฒนาที่ดิน กระทรวงเกษตรและสหกรณ์
- สุชาดา ลินธุโคตร. (2550). การวิเคราะห์ต้นทุนการผลิตอ้อยของเกษตรกรชาวไร่อ้อย กิ่งอำเภอกอนจาน จังหวัดกาฬสินธุ์ (วิทยานิพนธ์ปริญญาบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, มหาสารคาม.
- เสาวนุช ศรีวรรณ. (2554). การผลิตอ้อยส่งโรงงานและความต้องการสนับสนุนปัจจัยการผลิต ของเกษตรกรในอำเภอบรบือ จังหวัดมหาสารคาม (วิทยานิพนธ์ปริญญาเกษตรศาสตรมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, นนทบุรี.
- สำนักงานเกษตรจังหวัดบุรีรัมย์. (2556). เอกสาร ข้อมูลการปลูกอ้อยโรงงานจังหวัดบุรีรัมย์ ปีการผลิต 2555/2556 สำนักงานเกษตรจังหวัดบุรีรัมย์ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์
- สำนักงานเกษตรจังหวัดบุรีรัมย์. (2556). เอกสาร ข้อมูลการปลูกพืชเศรษฐกิจที่สำคัญของจังหวัดบุรีรัมย์ ปี 2556 สำนักงานเกษตรจังหวัดบุรีรัมย์ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์
- สำนักงานเกษตรจังหวัดบุรีรัมย์ (2556). เอกสาร แบบรายงานสภาพการทำนปี ปีการผลิต 2555/2556 จังหวัดบุรีรัมย์ สำนักงานเกษตรจังหวัดบุรีรัมย์ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ(สศช.) สรุปผลการประชุมเชิงปฏิบัติการบูรณาการจัดทำโซนนิ่งภาคเกษตรและทิศทางการพัฒนาภาค และพัฒนากลุ่มจังหวัด สืบค้นเมื่อ 22 พฤษภาคม 2556 จาก [http://eaneo.nesdb.go.th/pdf\\_.2555.pdf](http://eaneo.nesdb.go.th/pdf_.2555.pdf)
- สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ(วช.) และหน่วยงานพันธมิตร 5 ส. (2556) ยุทธศาสตร์การวิจัยรายประเด็น ด้านอ้อยและน้ำตาลทราย พ.ศ. 2556 – 2559
- สิรินทร์ กาฬภักดี. (2555). การยอมรับเทคโนโลยีการเกษตร การผลิตอ้อยโรงงานของเกษตรกร อำเภอด่านช้าง จังหวัดสุพรรณบุรี (วิทยานิพนธ์ปริญญาเกษตรศาสตรมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, นนทบุรี.
- หอการค้าไทย และสภาหอการค้าแห่งประเทศไทย “เอกสารในการบรรยายเรื่อง ความท้าทายสู่การเป็นนิคมเกษตรพลังงานทางเลือก เป็นไปได้หรือไม่ ณ สถาบันสิ่งแวดล้อมไทย 17 กันยายน 2556” สืบค้นเมื่อ 20 กรกฎาคม 2557 จาก <http://www.thaichamber.org/scripts/aec.asp?Tag=9>